

Ks. Jan Kochel

Uniwersytet Opolski
Wydział Teologiczny

HAGIOGRAFICZNY KLUCZ NOWEJ EWANGELIZACJI

Święci torują drogę dla skutecznej realizacji programu nowej ewangelizacji, czego potwierdzenia szukać można w wystąpieniach Benedykta XVI i Franciszka, którzy proponują nowe hagiograficzne podejście zarówno w interpretacji Pisma Świętego, jak i rozumieniu misji ewangelizacyjnej Kościoła. Pierwszy z nich w adhortacji apostolskiej *O Słowie Bożym w życiu i misji Kościoła*¹ oraz homilii wygłoszonej na Placu św. Piotra, otwierającej obrady Synodu Biskupów nt. *Nowa ewangelizacja dla przekazu wiary chrześcijańskiej*², wskazywał na świętych jako protagonistów nowej ewangelizacji. Potwierdza tę sugestię papież Franciszek w najnowszej adhortacji *Radość Ewangelii*³, gdy przywołuje konkretnych świętych jako wzorce troski o „najbardziej kruchych mieszkańców ziemi” (EG 209–216) czy „świętych ewangelizatorów z Duchem”, podając zarazem motywy pomagające naśladować ich obecnie (por. EG 259–288)⁴. Wzory osobowe świętych zawsze odgrywały istotną rolę w historii Kościoła, w pedagogice, katechetyce i teologii

¹ Por. Benedykt XVI, Adhortacji apostolska *Verbum Domini* (VD), 30 IX 2010, nr 48 n.

² Por. tenże, *Homilia podczas XIII Synodu Biskupów nt. Nowej Ewangelizacji dla przekazu wiary chrześcijańskiej*, Rzym 7 października 2011 r., w: <http://www.radiomaryja.pl/kosciol/homilia-benedykta-xvi-podczas-xiii-synodu-biskupow-nt-nowej-ewangelizacji-dla-przekazu-wiary-chrzescijanskiej/>, <http://www.radiomaryja.pl/kosciol/homilia-benedykta-xvi-podczas-xiii-synodu-biskupow-nt-nowej-ewangelizacji-dla-przekazu-wiary-chrzescijanskiej/> (dostęp: 9 XII 2013 r.).

³ *Evangeliæ gaudium* (EG), 24 XI 2013.

⁴ Papież wzywa: „My, wszyscy chrześcijanie, niepozorni i mali, lecz mocni w miłości – jak św. Franciszek z Asyżu – jesteśmy powołani do zatroszczenia się o kruchość ludu i świata, w którym żyjemy” (nr 216) oraz „uczmy się od świętych, którzy nas poprzedzili i stawiali czoło trudnościom występującym w ich epokach” (nr 263).

pastoralnej. Święci i błogosławieni to autorytety, które warto naśladować i uczyć się od nich. „Wzór osobowy – przekonuje J. Ryłko – nie zakłada [jednak] stanu absolutnej doskonałości, nie może być tylko teoretycznym zbiorem idealnych cech, szczegółowych norm czy zasad postępowania człowieka, lecz zawiera w sobie przede wszystkim wymiar »bycia osobą« i ukazuje go wśród różnych sytuacji i uwarunkowań”⁵. Zaliczamy do nich uwarunkowania historyczne, społeczne i teologiczne. Celem niniejszego opracowania będzie próba odnalezienia hagiograficznego klucza programu nowej ewangelizacji. Pomoże w tym analiza pojęcia „komunia świętych”, wskazanie na nowe podejście (hagiograficzne) w interpretacji Pisma Świętego oraz zwrócenie uwagi na świętych jako ikony nowej ewangelizacji.

KOMUNIA ŚWIĘTYCH

W ostatnim czasie zaskoczenie wzbudzają decyzje nie tyle o beatyfikacji czy kanonizacji osób, które żyły w sposób heroiczny przed wiekami, ile o wyniesieniu na ołtarze tych, którzy żyli święcie pośród nas. Wśród nich coraz częściej pojawiają się osoby świeckie, małżonkowie, młodzież i dzieci⁶. Na oficjalną decyzję Kościoła oczekują: pierwszy polityk (Robert Schuman), były premier (Aldo Moro) czy więzień skazany na śmierć (Jacques Fesch). Święci są naszymi przyjaciółmi na każdy dzień i w różnych sytuacjach życiowych, są też realnym wsparciem w trudnościach i problemach⁷. Są wśród nich również świeci związani z miejscami bliskimi naszemu sercu, np. z ziemią śląską⁸. Nierzadko żyją jeszcze członkowie ich rodzin czy bezpośredni świadkowie ich heroiczych postaw i decyzji. Czasem zachowała się nawet dokumentacja multimedialna, zapis telewizyjny czy internetowy. Jest to wymowny znak czasu, który przypomina, że każdy powołany jest

⁵ J. Ryłko, *Chrześcijański wzór osobowy w moralnym wychowaniu młodzieży*, w: *Vivere in Christo. Chrześcijański horyzont moralny*, red. J. Nagórny Lublin 1996, s. 387.

⁶ Por. Z. Podlejski, *Bez aureoli. Postacie niezwykle, godne podziwu i naśladowania*, t. 1–3, Kraków 2007/2013; T.J. Craughwell, *Święci nie-święci. O nicponiach, rzeźmieszkach, oszustach i wyznawcach szatana, którzy jednak zostali świętymi*, Kraków 2007; Z. Nosowski, *Parami do nieba. Małżeńska droga do świętości*, Warszawa 20102, R. Przyłucka, *Święci świeccy świętego Papieża*, Kraków 2011; A. Zapotoczny, *Bliscy święci. Wywiady z rodzinami świętych*, Kraków 2012, A. Goodier, *Historie świętych grzeszników*, Kraków 2012.

⁷ Ks. Joseph M. Esper prezentuje portrety ponad 350 świętych, by przez pryzmat ich życia pomóc rozwiązywać współczesnym ludziom codzienne problemy, począwszy od kłopotów materialnych, finansowych i zdrowotnych poprzez sprawy psychologiczne, wychowawcze i rodzinne, aż po problemy duchowe. Punktem wyjścia jest tekst biblijny oraz życie świętych zmagających się z wybranymi trudnościami oraz pogłębiona refleksja nad ich nauczaniem („Do dalszej refleksji”), konkretne propozycje i rady („Tego możesz spróbować”), dodatkowa lektura biblijna i teologiczna oraz modlitwa końcowa. Por. *Święci na każdy problem. Od gniewu, znudzenia, depresji i problemów rodzinnych po obżarstwo, plotkowanie, chciwość i problemy finansowe*, tłum. polskie J. Partyka, Kraków 2012.

⁸ Por. J. Kochel, *Świadczenie prawdy z tej ziemi. Śląscy święci i błogosławieni w rytmie lectio divina*, Katowice 2012; tenże, *Śląscy święci i błogosławieni w świetle słowa Bożego*, w: *Kościół na Śląsku. Z dziejów kultury i życia religijnego. Księga Pamiątkowa dedykowana ks. biskupowi J. Kopcowi*, red. F. Wolnik, Opole 2012, s. 47–66.

do świętości, a Kościół jest „komunią świętych” (KKK 946–962). „Do wspólnoty świętych (komunii świętych) należą wszyscy ludzie, którzy swoją nadzieję pokładają w Chrystusie i przez chrzest przynależą do Niego, bez względu na to, czy już umarli, czy jeszcze żyją. Ponieważ jesteśmy w Chrystusie jednym ciałem, żyjemy w jednej wspólnocie obejmującej niebo i ziemię” (*Youcat* 146). Doświadczamy jedności podczas Eucharystii, kiedy Chrystus w dłoniach kapłana nawiedza swój lud. W tym jednym momencie na ołtarzu spotyka się Kościół chwalebny i Kościół pielgrzymujący w jednym Ciele i Krwi Jezusa Chrystusa⁹. *Sancta sanctis!* – „to, co święte, dla tych, którzy są święci” – taką aklamację wypowiada celebrans w większości liturgii wschodnich przed udzielaniem Komunii. Wierni i wolni od grzechu członkowie Kościoła są karmieni Ciałem i Krwią Chrystusa, by wzrastać w tej niezwykłej komunii i przekazywać ją światu. Chodzi nie tyle o relacje między wiernymi (świętymi), co o wspólne partycypowanie w rzeczach świętych. W *Dziejach Apostolskich* czytamy, że uczniowie *trwali w nauce Apostołów i we wspólnocie, w łamaniu chleba i w modlitwach* (2,42). A zatem uczniowie obcowali w rzeczach świętych, takich jak ustanowiona przez Jezusa Eucharystia, czyli *łamanie chleba* (Dz 2,46; 20,7; 1 Kor 10,16). Również dziś wierzący w Chrystusa przeżywają obcowanie, komunie w rzeczach świętych: objawionych prawdach, sakramentach, charyzmatkach, dziełach miłosierdzia.

Nowy Testament posługuje się terminami z rodziny gr. *hieros* – „święty, świętość” – dla określenia, np. ofiar składanych bożkom (por. 1 Kor 10,28), rzadko w odniesieniu do Pisma (por. 2 Tm 3,15) czy posługi Ewangelii (por. Rz 15,16; 1 Kor 9,13) lub osób, które wybrały dobrowolnie życie „godne świętych” (por. Tt 2,3; 1 P 3,1-5).

Udział w świętych tajemnicach wiąże się z odkryciem drogi do świętości w Jezusie Chrystusie, w którym poprzez wiarę wszyscy stają się świętymi (gr. *hagios*; por. Ga 3,25-28). Droga zbliżenia do Niego wiedzie poprzez pobożną lekturę Biblii (*lectio divina*), pogłębioną refleksję teologiczną oraz przekonanie, że historia Kościoła jest historią Chrystusa, jej kontynuacją, rozwijaniem i rozprzestrzenianiem się. Zbliżenie do sacrum przez Pismo Święte wydaje się najwłaściwsze. Lektura i medytacja nad słowem Bożym prowadzi wprost do Jezusa. Pójście tą drogą wymaga jednak spełnienia pewnych warunków, np. zaakceptowania faktu, że Biblia nas osądza, koryguje (por. J 12,48; 1 Kor 4,5; Hbr 4,12); że nieodzworna

⁹ Autorzy katechizmu dla młodych przekonują: „Kościół jest wspólnotą większą niż myślimy. Należą do niego żywi i zmarli, bez względu na to, czy znajdują się w czyśćcu, czy przebywają w chwale Bożej; znani i nieznan; wielcy święci i niepozorni ludzie. Możemy wzajemnie się wspierać ponad śmiercią. Możemy przywoływać imiona naszych patronów i ulubionych świętych, ale także naszych zmarłych, co do których wierzymy, że są już u Boga. I odwrotnie. Możemy przez naszą modlitwę pomóc naszym zmarłym, znajdującym się jeszcze w czyśćcu. Każdy, kto czyni lub cierpi z Chrystusem i dla Chrystusa, przyczynia się dla dobra wszystkich. I odwrotnie: grzech każdego człowieka szkodzi całej wspólnocie” (*Youcat* 146). Por. M. Stanzione, *Niezwykłe objawienie świętych. O świętych, którzy pojawiają się w chorobie i niebezpieczeństwie*, tłum. polskie A. Flisiak-Zdzierska, Kraków 2013.

jest postawa słuchania oraz że miejscem modlitwnej medytacji nad słowem jest Kościół (por. 2 P 1,20 n.; VD 29,30)¹⁰.

Wielkie duchowości i przemiany w Kościele wiązały się z ponownym odkryciem odnawiającej siły Ewangelii, która jest odwiecznie nowa i niezmienna (por. Ap 14,6; 21,1; Ga 1,6-9; Mt 24,14; 2 P 3,13). Dla kogoś, kto potrafi zachwycić się Dobrą Nowiną – zdumieć jej prostotą i aktualnością, otwierają się nowe perspektywy życia i misji w Kościele i świecie. Święci widzieli jasno i konkretnie znaczenie słowa Bożego. Czytali Pismo oczyma dziecka, odkrywali sercem ukryte w nim skarby, stąd szybko dojrzewali i z uczniów stawali się nauczycielami czy przewodnikami dla innych (por. Mt 13,52).

W sytuacji domagającej się nowej ewangelizacji trzeba zwrócić się w stronę świętych:

Święci są prawdziwymi *protagonistami* ewangelizacji we wszystkich jej wyrazach. Są oni także szczególnie pionierami i animatorami nowej ewangelizacji: poprzez wstawienictwo i przykład swego życia, wyczułonego na wyobraźnię Ducha Świętego ukazują oni osobom indyferentnym, lub wręcz wrogim, piękno Ewangelii i komunii w Chrystusie i zachęcają wiernych, że tak powiem „letnich”, by żyli z radością wiarą, nadzieją i miłością, do odkrycia „smaku” Słowa Bożego i sakramentów, zwłaszcza chleba życia – Eucharystii¹¹.

Ostatni papież kontynuuje – wbrew głosom krytyki – praktykę licznych beatyfikacji i kanonizacji osób z różnych kontynentów, profesji i grup społecznych. Wyraźnie zaznacza się tendencja, że „świętość nie zna przeszkód kulturalnych, społecznych, politycznych, religijnych. Jej język – język miłości i prawdy – jest zrozumiały dla wszystkich ludzi dobrej woli i zbliża ich do Jezusa Chrystusa, niewyczerpalnego źródła nowego życia”¹². Świadectwo świętych promieniuje i wytycza drogę życiu i misji Kościoła. „Świadectwo [życia] już jest wieszczęciem Dobrej Nowiny, milczącym, ale bardzo mocnym i skutecznym. Już tutaj ma miejsce jakiś początek ewangelizacji”¹³ – podkreślał Paweł VI. I ten papież dostrzegał siłę oddziaływania świętości życia na ludzi oddalonych, zagubionych, poszukujących¹⁴. Świadek budzi pytania o sens żywej wiary:

Te pytania, może pierwsze, postawi sobie wielu niechrześcijan, czy to będą ludzie, którym nigdy nie mówiono o Chrystusie, czy ochrzczeni, ale nie praktykujący życia

¹⁰ Por. J. Colomb, *Stawanie się wiary*, tłum. polskie T. Dworkowa, Warszawa 1980, s. 55–63.

¹¹ Benedykt XVI, Homilia podczas XIII Synodu Biskupów..., w: <http://www.radiomaryja.pl/kosciol/homilia-benedykta-xvi-podczas-xiii-synodu-biskupow-nt-nowej-ewangelizacji-dla-przekazu-wiary-chrzescijanskiej/>.

¹² Tamże.

¹³ Adhortacja apostolska *Evangelii nuntiandi* (EN), 8 XII 1975, nr 21.

¹⁴ Por. J. Kudasiewicz, *Duch Święty mocą świadectwa. Studium z pneumatologii św. Łukasza (Łk 24, 48-49; Dz 1, 8)*, w: *Duch, który jednoczy. Zarys pneumatologii*, red. M. Marczewski, Lublin 1998, s. 41–58; G.J. Zakrzewski, *Świadectwo drogą nowej ewangelizacji*, w: *Nowa ewangelizacja w nowej katechezie*, red. P. Mąkosa, Rzeszów 2013, s. 155–164.

chrześcijańskiego, czy tacy, co żyją w społeczności chrześcijan, ale nie według zasad chrześcijańskich, czy ludzi boleśnie poszukujących czegoś lub „Kogoś”, kogo przeczuwają, a nie umieją nazwać. Podniosą się też inne, wyższe i natarczywe pytania: rozbudzi je to samo świadectwo, jako że postuluje obecność, współuczestnictwo i wspólnotę życia i konieczną, z reguły pierwszą częścią ewangelizacji (EN 21).

Do takiej wspólnoty i do takiego świadectwa powołani są wszyscy chrześcijanie. W liście *Novo millennio ineunte* (6 I 2001) Jan Paweł II zachęcał: „Czynić Kościół »domem i szkołą komunii«: oto wielkie wyzwanie, jakie czeka nas w rozpoczynającym się tysiącleciu” (nr 43). Tym wyzwaniem winien żyć Kościół powszechny i Kościół w Polsce. Zgłębianie prawdy o komunii świętych może nam w tym pomóc.

NOWE PODEJŚCIE W INTERPRETACJI PISMA ŚWIĘTEGO

Dokument Papieskiej Komisji Biblijnej *Interpretacja Biblii w Kościele* (1993) rozróżnia „metody” i „podejścia” w interpretacji Pisma Świętego. R. Rubinkiewicz zauważa, że „różnica pomiędzy metodą a podejściem jest istotna. Przez słowo »metoda« rozumie zespół dociekań naukowych zastosowanych do wyjaśnienia tekstu, a przez termin »podejście« (fr. *approche*, wł. *aproccio*, niem. *Zugang*) rozumie pewien aspekt [...], pod kątem którego bada się tekst biblijny”¹⁵. Pewnym *novum* jest uwaga zawarta w punkcie 48 adhortacji *Verbum Domini*, gdzie chyba po raz pierwszy w oficjalnych dokumentach Kościoła podejmuje się tego typu hermeneutyczne podejście, pod kątem którego bada się teksty biblijne. „Interpretacja Pisma Świętego – podkreśla Benedykt XVI – nie byłaby pełna, gdybyśmy nie wysłuchali również tych, którzy naprawdę żyli słowem Bożym, czyli świętych [...]. Najgłębsza interpretacja Pisma pochodzi bowiem od tych, którzy pozwolili się kształtować słowu Bożemu przez słuchanie go, czytanie i wytrwale rozważanie” (VD 48). Jeśli zatem możemy mówić o podejściu, czyli aspekcie socjologicznym, antropologicznym, psychologicznym, feministycznym itp. (por. IBK C–E), to dlaczego nie o hagiograficznym.

Oczywiście w świetle Biblii tylko Bóg sam jeden jest święty. Bóg Izraela w wizji proroka jest po trzykroć święty: *Święty, Święty, Święty jest Pan Zastępów. Cała ziemia pełna jest Jego chwały* (Iz 6,3). On też jest „całkowicie inny” niż ludzie i święty w sposób niemożliwy do opisania (por. Iz 6,3.5). Bóg wzywa wszystkich do naśladowania swej świętości: *Świętymi bądźcie, bo Ja jestem święty* (Kpł 19,2; por. Oz 11,9). Nowy Testament mówi o świętości Chrystusa jako Głowy Ciała Mistycznego oraz Wychowawcy do świętości. Jego dzieła i Jego słowa pozwalają poznać Go jako „Świętego Bożego” (por. Mk 1,24; J 6,69; Dz 3,14) i wzór świętości (Mt 11,29). Apostoł Narodów rozwijał świadomość i potrzebę dążenia do świętości; zarówno cały Kościół, jak i pojedynczy chrześcijanie – to świątynia Ducha Świętego (por. 1 Kor 3,16-17; 6,19; Ef 2,21). Wielokrotnie wzywał i mobilizował

¹⁵ *Nowe aspekty egzegezy biblijnej*, w: *Interpretacja Biblii w Kościele. Dokument Papieskiej Komisji Biblijnej z komentarzem biblistów polskich* (IBK), red. tenże, Warszawa 1999, s. 102 n.

do świętości wiernych gmin chrześcijańskich, które sam zakładał. W Kościele pierwotnym termin „święci” stał się synonimem chrześcijan (por. 1 P 2,9). Sam Kościół jest święty (por. Ef 5,25-27; KK 8. 48; KKK 823–829), stąd świętość jest jednym z jego przymiotów.

Powszechnie jest również przekonanie o świętości Biblii, a ona sama pozwala mówić o świętości ziemi, świątyni i miasta Jerozolimy. Pomocą w interpretacji życia i misji świętych będzie również właściwe odczytywanie atrybutów i symboli hagiograficznych, które najczęściej są wyrazem odczytania przez nich pełnego sensu Ewangelii czy też wskazaniem na wyjątkowe ich cechy i heroiczne postawy, które pomogły im przezwyciężyć życiowe problemy.

Francuski biblista Th. Chiffлот przekonywał, że

Biblię trzeba czytać z Kościołem. Z Kościołem, tzn. z hierarchią, z papieżem i biskupami, którzy nam ją autorytatywnie wyjaśniają, gdyż są następcami tych, do których Chrystus powiedział: *Kto was słucha, Mnie słucha* (Łk 10,16). Z Kościołem tzn. z Ojcami i teologami, którzy przez wieki medytowali nad Biblią [...]. Z Kościołem, tzn. z jego liturgią: gdy Kościół się modli, Biblia staje się jego modlitwą, a przez to dla nas staje się zrozumiała. Z Kościołem, tzn. ze wszystkimi świętymi, którzy czytali ją na kolanach, z tymi naszymi braćmi, którzy w niej szukali światła i przekazali ją nam, abyśmy dokonali tego samego odkrycia¹⁶.

Lektura i medytacja nad Biblią prowadzą wprost do Jezusa. Zbliżenia się do Niego tą właśnie drogą wymaga jednak spełnienia pewnych warunków. Najpierw trzeba zaakceptować fakt, że Pismo Święte osądza tego, kto podejmuje lekturę. Słowo jest żywotne i skuteczne, dociera do najgłębszych zakamarków sumienia, oczyszczając wnętrze człowieka (por. Hbr 4,12; VD 26). Trzeba je też odczytywać z pokorą i ufnością jako słowo Boże, a nie jako słowo ludzkie (por. 1 Tes 2,13). Wreszcie poprzez Pismo Święte mówi teraz żywy Chrystus – budzi w nas wiarę, jak kiedyś pobudzał świętych do heroicznych czynów (por. VD 23–25).

Podobnie interpretuje hagiograficzne podejście inny francuski uczony – pionier odnowy w dziedzinie katechezy – J. Colomb, który wśród różnych dróg zbliżenia się do Jezusa wyróżnia świętych Kościoła.

Być może, sondując dusze świętych, najłatwiej byłoby poznać misterium Chrystusa kontynuowane w Kościele. To Chrystus, świadek Boga, jaśnieje w świętych wyznawcach i doktorach. Chrystusa miłosiernego odnajdujemy w proboszczu z Ars, odbicie Chrystusa ubogiego widzimy w świętym Franciszku z Asyżu i w świętym Wincentym à Paulo, Chrystus wychowawca żyje w Janie Bosco, Chrystus modlący się – w świętej Teresie i w świętym Janie od Krzyża. Chrystus ukrzyżowany cierpi nadal wraz z męczennikami. Tak jak wobec Chrystusa nasze spojrzenie powinno zatonać w Jego głębi, jeśli mamy dotrzeć do Niego w wierze, tak wobec świętych trzeba patrzeć w głąb, aby zrozumieć, że ich czyny nie są już uwarunkowane tylko przez okoliczności czy ludzi, lecz przez ich stosunek do Chrystusa¹⁷.

¹⁶ *Comprendre la Bible*, Paris 1965, s. 63.

¹⁷ J. Colomb, *Stawanie się...*, s. 61 n.

Ideę odczytywania Pisma Świętego w Kościele i z Kościołem rozwinął Sobór Watykański II (por. KL 7, 51; KO 21–22, 25), przypomniał o tym *Katechizm Kościoła Katolickiego* (KKK 127, 131–133) oraz Benedykt XVI w adhortacji *Verbum Domini* (por. nr 50 n.).

Natomiast Marko I. Rupnik zauważył rolę obrazu i świętych w przepowiadaniu i katechezie:

[...] wraz z Chrystusem dokonało się przejście od słuchu do wzroku, od Słowa do Ciała, to znaczy do Obrazu, dlatego tak ważne jest, aby było widzialne to, co się głosi, ponieważ obraz, zwłaszcza gdy wykonywany jest według kryteriów duchowych, stanowi bezpośredni związek z życiem. Przepowiadanie próbuje pokazać, że nie jest zamknięte w pojęciach, rozumowaniach, teoriach etyczno-moralnych, ale jest myślą, która znajduje się w życiu, która je zapładnia, przemienia, promując pewien styl życia. Katechizm jest „uszyty” na miarę świętych i ich życia. Mądrze ozdobiony kościół ukazuje, że życie duchowe i teologię studiuje się i kontempluje na przykładach konkretnych kobiet i mężczyzn, nawiązując z nimi rzeczywistością więź¹⁸.

Słoweński jezuita, artysta malarz, autor wielu znanych mozaik, przekonuje, że „planem Bożym wobec człowieka jest stopniowe przenikanie Ducha Świętego w całą osobę ludzką, aby wręcz w aspekcie zewnętrznym Jego obecność ujawniła się jako promień światła. Wszyscy święci są otoczeni świetlistą aureolą. I to jest piękno, ponieważ jest to świat przeniknięty miłością, jest to miłość urzeczywistniona”¹⁹.

Hagiograficzne podejście (ikonografia duchowa) utrzymuje odpowiednie napięcie między interpretacją i aktualizacją w przepowiadaniu słowa Bożego, otwiera nowe perspektywy, ukierunkowuje na wartości. Wychodząc od konkretnych świętych Kościoła, ewangelizacja oznacza objawienie i świadectwo. To życie świętych rozświetla drogę Zbawicielowi wszystkich ludzi.

ŚWIĘCI – IKONY NOWEJ EWANGELIZACJI

Benedykt XVI w adhortacji *Verbum Domini* przywołał całą galerię świętych, którzy są „jakby promieniami światła wychodzącymi ze słowa Bożego” (nr 48), np. św. Antoniego Opata, św. Bazylego Wielkiego, św. Benedykta, św. Franciszka z Asyżu, św. Klarę, św. Dominika Guzmana, św. Teresę od Jezusa, św. Teresę od Dzieciątka Jezus, św. Ignacego Loyolę, św. Jana Bosko, św. Jana Marię Vianneya, św. ojca Pio z Pietrelciny, ale i nam współczesnych: św. Józefa Marię Escriva, bł. Matkę Teresę oraz św. Teresę Benedyktę od Krzyża (Edytę Stein) czy bł. Alojzego Stepinaca, kardynała, arcybiskupa Zagrzebia (por. VD 48–49). Można oczywiście tę listę wydłużyć o wiele innych wzorów osobowych, które wyznaczały kierunki odnowy w Kościele²⁰. Natomiast w homilii inauguracyjnej obrady Synodu Biskupów

¹⁸ *Wychodząc od piękna*, w: *Teologia pastoralna. Duszpasterstwo na nowe czasy*, red. T. Špidlik, M.I. Rupnik, tłum. polskie K. Stopa, Kraków 2010, s. 431.

¹⁹ Tamże, s. 417.

²⁰ Por. V. Salvoldi, *Le icone della nuova evangelizzazione*, Milano 1993; Z. Dymkowski, *Wzory osobowe Katechizmu Kościoła Katolickiego w katechezie współczesnej*, Płock–Lublin 1999;

o Nowej Ewangelizacji – poza promocją nowych doktorów Kościoła: św. Jana z Avila i św. Hildegardy z Bingen – przywołał dwa konkretne przykłady świętych patronów „nowej ewangelizacji”: Maryję – Gwiazdę Nowej Ewangelizacji i Jana Pawła II – Wielkiego Papieża doby Nowej Ewangelizacji²¹.

Dlaczego potrzebne są nam wzorce osobowe, postaci świętych i błogosławionych?

Odpowiedź wydaje się prosta i zobowiązująca (por. KKK 2012–2016, 2156–2159; *Youcat* 497). Święci są przewodnikami na drogach ewangelizacji, bo „dopiero w świętości człowiek znajduje prawdziwą harmonię ze sobą samym i swoim Stwórcą. Świętość to nie jest jednak samodzielnie osiągnięta perfekcja, lecz zjednoczenie z wcieloną Miłością – Chrystusem. Kto w ten sposób uzyskuje nowe życie, ten odnajduje siebie i staje się święty” (*Youcat* 343). Takich protagonistów nie trzeba specjalnie szukać. Oni są blisko – orędują za wierzącymi u Boga, wskazują kierunki właściwych oddziaływań edukacyjnych i pastoralnych. Istotne jest odkrywanie ich języka komunikacji wobec osób odrzuconych, pogubionych i niewierzących jako pierwszego spośród wielu znaczeń „ewangelizacji”²². Program nowej ewangelizacji skierowany jest do wszystkich ludzi i urzeczywistnia się w zasadniczo w trzech obszarach: w duszpasterstwie zwyczajnym, które „powinno być w większym stopniu ożywione ogniem Ducha, aby rozpałiło serca wierzących”; wśród osób ochrzczonych, którzy „jednakże nie żyją zgodnie z wymogami chrztu św., nie przynależą całym sercem do Kościoła i nie doświadczają już pocieszenia płynącego z wiary [...]”; w końcu ewangelizacja „związana jest istotnie z głoszeniem Ewangelii tym, którzy nie znają Jezusa Chrystusa lub zawsze Go odrzucali. Wielu z nich, ogarniętych tęsknotą za obliczem Boga, szuka Go w skrytości, również w krajach o starej tradycji chrześcijańskiej. Wszyscy mają prawo przyjąć Ewangelię. Chrześcijanie mają obowiązek głoszenia jej, nie wykluczając nikogo, nie jak ktoś, kto narzuca nowy obowiązek, ale jak ktoś, kto dzieli się radością, ukazuje piękny horyzont, ofiaruje upragnioną ucztę. Kościół rozszerza się nie przez prozelityzm, ale »przez przyciąganie«” – przekonuje papież Franciszek (EG 14).

Nowość i dynamizm misyjny Kościoła ujawnia się w obliczach konkretnych świętych. Oni są kamieniami milowymi procesu ewangelizacji w świecie; „przy-

Pedagogia na współczesne czasy, red. J. Zimny, Stalowa Wola–Rużomberok–Sandomierz 2006; H. Słotwińska, *Wychowawcza wartość wzorców osobowych*, Lublin 2008.

²¹ Por. W. Rzeszowski, *Odnova katechezy w świetle ewangelizacyjnych zadań Kościoła nakreślonych w encyklice Jana Pawła II „Redemptoris Missio”*, Warszawa 2001; G. Puchalski, *Katecheza w kontekście nowej ewangelizacji w nauczaniu Jana Pawła II*, Olsztyn 2002; P. Napieralski, *Katecheza nadziei dla młodych w nauczaniu Jana Pawła II*, Zielona Góra 2011; J.A. Zakrzewska, *Nowa ewangelizacja w ujęciu Jana Pawła II. Wybrane aspekty*, w: *Nowa ewangelizacja...*, s. 145–153.

²² Por. S. Dianach, *Comunicare la fede al non credente: il primo fra i molti significati ai „evangelizzare”*, „*Credere Oggi*” 32,5 (2012) s. 22–31; *Katecheza ewangelizacyjna. Poszukiwanie koncepcji*, red. P. Mąkosa, Lublin 2010; B. Maggioni, *Nuova evangelizzazione. Forza e bellezza della Parola*, Padova 2012; A. Ruccia, *Comunità e nuova evangelizzazione. Riflessione sul nostro tempo e prospettive pastorali*, Bologna 2012; V. Bocci, *Comunicare la fede ai ragazzi 2.0. Una proposta di catechesi comunic-attiva*, Leumann (Torino) 2012.

ciągają” wielu do wspólnoty Kościoła i są „zaczynem”, który zakwasza zasiedziałe środowiska, inicjując w nich proces inkulturacji Ewangelii (por. Mt 13,32; Łk 13,20 n.)²³. Opcja ewangelizacja w życiu i misji Kościoła oznacza stale ponawianą proklamację Dobrej Nowiny przez czyny i słowa pośród różnych kręgów ludzi, aby przenikając je swą mocą od wewnątrz, tworzyć z nich nową ludzkość (por. Ap 21,5 n.; por. EN 18; EG 11–13). Życie świętych jest najlepszym komentarzem do Ewangelii odczytywanej na dziś. Oni zrealizowali w sposób heroiczny i radykalny jej wymagania. W ich życiu Ewangelia okazała się nowa i radosna, aktualna i pociągająca. Poprzez pryzmat życia tych świętych słowo Boże dzisiaj „rozszerza się coraz bardziej” (Dz 12, 24) w konkretnych wspólnotach lokalnych Kościołach. „Przekazywanie wiary chrześcijańskiej jest dla Kościoła istotną misją” – przekonywał Benedykt XVI wiernych prześladowanego Kościoła na Bliskim Wschodzie.

Aby lepiej sprostać wyzwaniom dzisiejszego świata, zachęciłem wszystkich wiernych Kościoła do nowej ewangelizacji. Jeśli ma ona przynieść owoce, musi odbywać się w wierności wobec wiary w Jezusa Chrystusa. *Biada mi, gdybym nie głosił Ewangelii!* (1 Kor 9,16) wykrzyknął Paweł. W zmieniającej się obecnej sytuacji ta nowa ewangelizacja pragnie uświadomić wierzącemu, że jego świadectwo życia nadaje moc jego słowu, gdy ośmiela się on mówić o Bogu otwarcie i odważnie, aby głosić Dobrą Nowinę o zbawieniu (nr 85)²⁴.

Jest to echo słów Pawła VI, który wołał: „Kto przyjął Ewangelię, z kolei ewangelizuje innych. To jest dowodem prawdy, to jest probierzem ewangelizacji: bo nie można pojąć, żeby ktoś przyjął Słowo i poświęcił się Królestwu, a równocześnie nie stał się jego świadkiem i głosicielem” (EN 24).

Pierwszymi świadkami i głosicielami Ewangelii w Kościele są zatem święci, stąd papież Franciszek – idąc po śladach swoich poprzedników – konsekwentnie ogłasza nowych świętych i błogosławionych, by nie zabrakło wiarygodnych i radosnych świadków Ewangelii w naszych czasach²⁵. Ewangelia, ukazana poprzez pryzmat życia świętych, podpowiada jak ewangelizować we współczesnym świecie. Ich świętość promieniuje i zaraża tak, jak uśmiech rodzi uśmiech, światło

²³ Por. C.M. Martini, *Alzati, va` a Niniwa, le grande città! Lettera ai pastori e alla comunità della città sulla evangelizzazione*, Milano 1991, s. 8, 9.

²⁴ Benedykt XVI, Adhortacja apostołska *Ecclesia in Medio Oriente*, 14 IX 2012.

²⁵ Franciszek w pierwszej swojej kanonizacji 12 maja 2013 r. ogłosił świętymi 800 męczenników z Otranto k. Apulli na południu Włoch (z 1480 r.) oraz dwie zakonnice: św. Laure Montoya – pierwszą świętą z Kolumbii i św. Marię Guadalupe García Zavala z Meksyku. Por. <http://www.deon.pl/religia/serwis-papieski/aktualnosci-papieskie/art,337,pierwsza-kanonizacja-franciszka-800-swietych.html>, <http://www.deon.pl/religia/serwis-papieski/aktualnosci-papieskie/art,337,pierwsza-kanonizacja-franciszka-800-swietych.html> (dostęp: 12 X 2013 r.). Ponadto w tzw. kanonizacji równoważnej – poprzez rozszerzenie kultu na cały Kościół – wpisał w poczet świętych bł. Anielę z Foligno, włoską mistyczkę, oraz bł. Piotra Fabera, kapłana jezuitę. Por. <http://www.deon.pl/religia/swiety-patron-dnia/art,271,sw-piotr-faber-ulubiony-jezuita-franciszka.html>, <http://www.deon.pl/religia/swiety-patron-dnia/art,271,sw-piotr-faber-ulubiony-jezuita-franciszka.html> (dostęp: 17 X 2013 r.).

rozprasza ciemność, a sól nadaje smak pokarmom (por. Mt 5, 13-16)²⁶. Ten sposób świadectwa i ewangelizacji koresponduje ze słowami Jezusa: *Przyszedłem ogień rzucić na ziemię* (Łk 12,49) – iskra zapala płomień (por. Dz 2,3). Podobnie św. Piotr, w swoim Pierwszym Liście, wyjaśniał kobietom chrześcijańskim, których mężowie nie uwierzyli Słowu, że mogą doprowadzić ich do wiary poprzez iskrę dobrego przykładu życia, bez zbędnych słów (por. 3,1 n.). Nowa Ewangelizacja winna być dynamiczna i atrakcyjna dla współczesnych wyznawców Chrystusa, ma budzić oddalonych i obojętnych z letniości i bylejakości. Pierwsza wspólnota w Jerozolimie nie wysyłała misjonarzy i ewangelizatorów, a tłum przybyły do miasta zbliżył się do niej dlatego, że było atrakcyjna i wielojęzyczna. Łukasz pisze: *Zdumieli się, gdyż każdy z nich słyszał, że przemawiają jego własną mową. Dziwili się temu bardzo...* (Dz 2,6 n.). Przekaz wiary ma być atrakcyjny i pociągający jak skarb ukryty w ziemi (por. Mt 13,44) czy drogocenna perła (por. Mt 13,45-46), winien wykorzystywać wszystkie możliwe środki i formy wyrazu, by współcześni odbiorcy mogli wyznać: *słyszemy, jak w naszych językach mówią o wielkich dziełach Boga* (Dz 2,11). Trzeba pozwolić Duchowi Świętemu na Nową Pięćdziesiątnicę w Kościele: *Pozwól nam, twym sługom, odważnie głosić twoje słowo. Wyciągnij swoją rękę, aby w imię Twojego Świętego sługi, Jezusa, dokonywały się uzdrowienia, znaki i cuda* – przekonują Apostołowie (Dz 4,29-31; tłum. Edycji św. Pawła). Kiedy gwałtownie szumi i wieje Jego wiatr, napelniają się domy i świątynie chrześcijańskie, by inicjować nową ewangelizację w świecie.

* * *

Na zakończenie Synodu Biskupów nt. *Nowej ewangelizacji dla przekazu wiary* Benedykt XVI powrócił do kwestii roli świętych w dziele nowej ewangelizacji oraz powszechnego powołania do świętości. W homilii wygłoszonej na Placu św. Piotra powiedział:

Chciałbym tu podkreślić trzy wskazania duszpasterskie wypływające z Synodu. Pierwsze dotyczy sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego. Potwierdzono potrzebę, by odpowiednia katecheza towarzyszyła przygotowaniu do chrztu, bierzmowania i Eucharystii. Podkreślono także znaczenie sakramentu pokuty,

²⁶ Na śląskiej ziemi również nie brakuje nowych kandydatów na ołtarze, np. Henryk Pobożny i jego żona Anna; Eufemia Piastówna (Ofka); ks. Teodor, Christoph, bp Maksymilian Kaller, kard. August Hlond, ks. Antoni Korczok, s. M. Dulcissima Helena Hoffmann SMI, bp Wilhelm Pluta, ks. Jan Schneider; s. Maria Paschalis John i towarzyszkii, męczennice czystości – siostry elżbietanki, s. Gabrielis (Monika) von Ballestrem; ks. Robert Spiske; ks. Józef Stuchly SDB; ks. Jan Macha; ks. Bernard Gade, ks. Franciszek Blachnicki. Trwa drugi zbiorowy proces męczenników II wojny światowej, wśród których znajduje się 17 kapłanów pochodzących ze Śląska: ks. Paweł Barański CSSP, ks. Ignacy Dobiasz SDB, ks. Karol Golda SDB, ks. Piotr Gołąb SVD, ks. Franciszek Harzim SDB, o. Eugeniusz Józef Huchracki OFM, ks. Józef Huwe SVD, ks. Franciszek Kałuża SJ, ks. Norbert Kapała (Kompalla) CM, ks. Paweł Kontny TChr, ks. Roman Kozubek SVD, ks. Franciszek Miśka SDB, ks. Teodor Słupina CM, ks. Jan Świerc SDB, ks. Jan Wagner, o. Ludwieg Wrodarczyk OMI. Por. http://www.ssb24.pl/przewodnik_ssb,5 (dostęp: 12 XII 2013 r.).

sakramentu Bożego miłosierdzia. Przez tę drogę sakramentalną przechodzi Boże wezwanie do świętości, skierowane do wszystkich chrześcijan. Wiele razy powtarzano bowiem, że prawdziwymi *protagonistami* nowej ewangelizacji są święci: mówią oni językiem zrozumiałym dla wszystkich przykładem swego życia i pełnionych dzieł miłosierdzia (Rzym, 28 października 2012 roku).

Apel papieża jest wyzwaniem dla współczesnych duszpasterzy, katechetów i nauczycieli, by nauczanie i wychowanie w wierze chętnie sięgało po wzorce osobowe świętych i błogosławionych Kościoła i szukało ich wstawiennictwa w realizacji programu nowej ewangelizacji.

HAGIOGRAPHIC KEY TO THE NEW EVANGELISM

Summary

The author of the article points to a hagiographic key for interpretation of a programme for a new evangelism. An analysis of the idea 'communion of saints' has aided in his discovery, focusing attention on a new approach (hagiographic) in the interpretation of the Bible and centering on the saints as icons of the new evangelism. The saints show the way for effective realisation of the program for a new evangelism, for which confirmation we have no further to look than the statements of Benedict XVI and Francis. The saints become the real protagonists of the new evangelism and challenge us to follow their lives and mission in the Church. This appeal is a challenge for contemporary pastors, catechists and teachers to reach for the personal examples of the saints and the blessed of the Church in teaching and their intercession for the realisation of sharing the faith.

Słowa kluczowe: hagiografia, komunia świętych, metody i podejścia w interpretacji Pisma Świętego, nowa ewangelizacja

Keywords: communion of the saints, hagiographie, methods and approaches in Biblical interpretation, new evangelism